This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

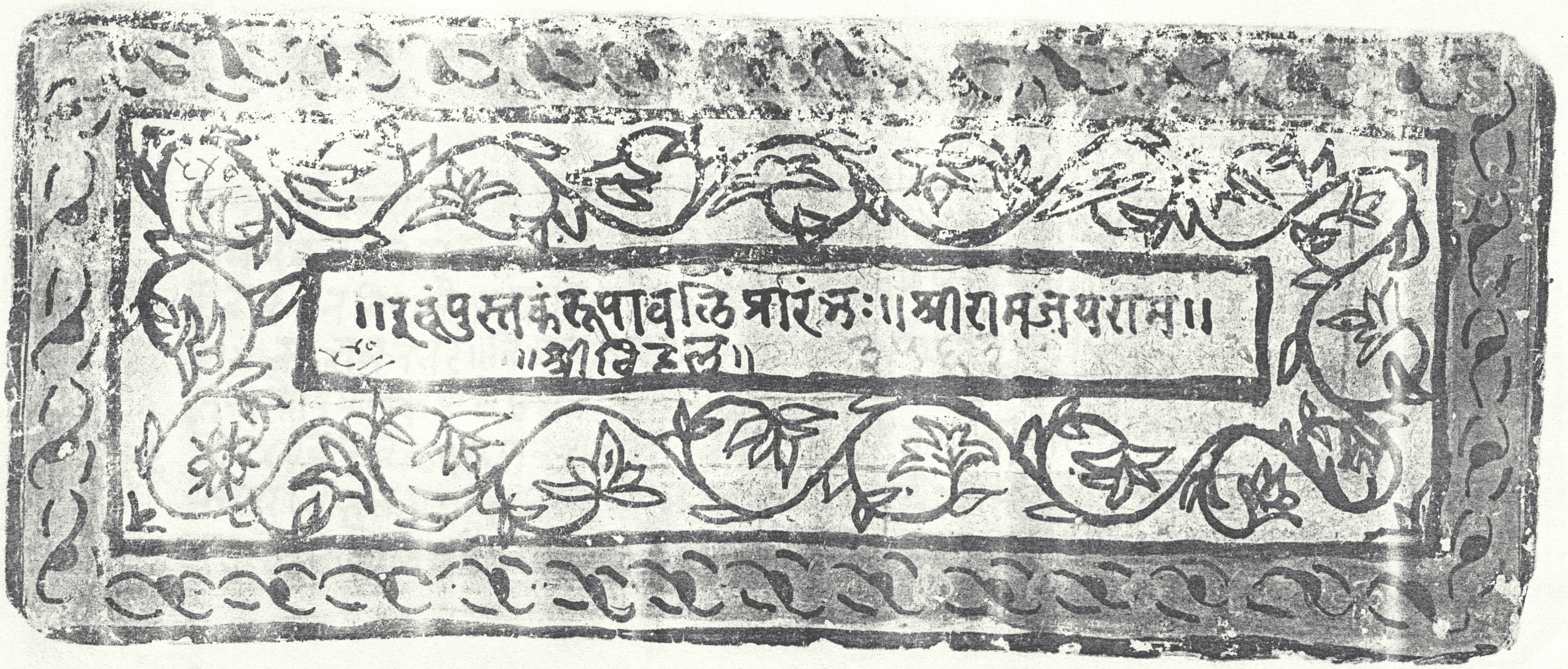

Chocked 2012

Acc. No. ~~3563~~ M-1638
Title - शब्दलक्षण (रूपावलि) सिद्धशब्दरूप.
Author - वररुचि.
Date - ?
Sub - व्याकरण.
folio - 23.
Xerox - 46.

KKSU LIBRARY
RAMTEK
441 106
M-1638
Dist. Nagpur

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥१०॥ ॥श्रीगणेशाय नमः॥ आवररुचये नमः॥ स्त्रीपुंनपुंसकानां तु यद्युक्तं लिं ॥पा०व०॥

॥१॥ गमर्थवत्तरं तत्संप्रवक्ष्यामि सद्भिरुक्तं मनीषिभिः॥१॥ मूलकृत्त्वं विना चैत

द्दृष्टरूपं न विद्यते॥ तया विभक्तिकं रूपं मनिर्दिश्य भविष्यति॥२॥ मगस्त्य इवाकारं

नागाकाशमनंतरं॥ विभजंति यतः शास्त्रं तस्याद्युक्ता विभक्तयः॥३॥ अनेकशास्त्रयुक्त

तत्त्वमोपि यल्लक्षणं शब्दगं न भवेत्॥ ससंकटे संपतने च नित्यं संयोपृथाप्रं महागजे ॥१॥

स्कं६ न्द्रः॥४॥ बहुपूर्वि लक्षणेन शास्त्राणि विकारमसंस्कृतान्॥ वाक्ययोगविचारिण्यो यदि

नरच्युर्विन्नतराः॥५॥ वस्तुप्रसूते कुत्रान्नोपि शब्दः यथातथा व्यवहारकाले॥

सामतमाप्नोति जयं परं च वादे वनीद्रुष्यति चापशब्दैः॥६॥ गद्यहस्तिनमारुह्य यथान्य

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्राकृत गजः॥ सकृन्नु प्रातिमृच नोविद्ववं तिदिशो दश॥७॥ न हि शक्नोत्यवं कर्तुं
वी[illegible]चामत्य मातेन रः॥ रूपयौवनसंपन्ना निष्ठा तो यग्दिवाधनः॥८॥ संतो न्ये
च माप्यो हि आको वो हिरूविर्यथा॥ इह वाग्गिभरो नूत्वा चंद्र बिबसमोदिवा॥९॥
य रूदि न्न्वहुत्वेन वि। भक्ष्या यत्र नी पते॥ वागेना नैव युज्यत वितृ यंस्यात
द्रव्यं॥१०॥ सप्तैव सप्त धा नूत्वा मत्या मंत्र पेष्टमी॥ एकद्वौ वहु वा चित्वा द्वि
४६ या त्रिपदाः पृथक्॥११॥ निर्देशे गोबो प्रोक्ता सैव सैव चामंत्र पोष्टमि॥
द्वितीया कर्मणि प्रोक्ता तृतीय करणे स्मृता॥१२॥ चतुर्थी संप्रदानं च
आपादाने च पंचमी॥ षष्ठी चस्वा मिसंबंधे संनिधाने च सप्तमी॥१३॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१२॥ ॥४॥

॥३॥

अतः परं अप्यपल्लक्षणविशेषास्कनवंति ॥ एषः ॥ एतौ ॥ एते ॥ गच्छति ॥ ग
च्छतः ॥ गच्छंति ॥ इति निर्देशप्रथमा ॥ एतं ॥ एतौ ॥ एतान् ॥ अयं विद्यामध्या
पयति ॥ इति कर्मद्वितीया ॥ एतेन ॥ एताभ्यां ॥ एतैः ॥ अहुतं ॥ दत्तं ॥ हुतं ॥ का
रितं ॥ आज्ञापितं ॥ भाषितमिति ॥ करणेतृतीया ॥ एतस्मै ॥ एताभ्यां ॥ एतेभ्यः ॥
दियतां भोजनं ॥ शापहामि तिसंप्रदाने चतुर्थी ॥ एतस्मात् ॥ एताभ्यां ॥ एतेभ्यः ॥
अहर ॥ कार्षापण सुवर्णमणिमुक्ताप्रवालादि नि ॥ आपादाने पंचमी ॥ एतस्य ॥
एतयोः ॥ एतेषां ॥ गुरोः ॥ भ्रातरः ॥ पशवः ॥ गौरीतत्त्वजातिमिति संबंधे षष्ठी ॥ ॥३॥
एतस्मिन् ॥ एतयोः ॥ एतेषु ॥ इति निधानार्थे सप्तमी ॥ अथ विभक्तीर्व

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्यामः॥ वषेोऽग्निः॥ एबाम्पाता॥ एपासरितः॥ एपाकृतिः॥ अयंवादमणः॥ इतिप्र
मा॥ अग्निंपरिचर॥ पूषाणंयजे॥ होतारमुपरसर्पय॥ समिकुशानभिमच्य॥
बहुमाहरहीतिदिपा॥ होत्राहुतं॥ हविषामिश्रितं॥ पयसासंपादितंवसागृ
हीतं॥ हविषाव्याहृतं॥ वाचोक्तं लालिसीतमितिकरणेतृतीया॥ वृक्षादेवं
जलंब्राह्मणायगामयति॥ राज्ञेदुउसमर्पयति॥ होत्रेदक्षिणादशाति॥
कर्मणायमभिप्रैतिसइतिसंप्रदानेचतुर्थि॥ वृक्षामादवतति॥ ग्रामादि्वैते
ति॥ उपाध्यादधीयते॥ उपाध्यायान्निलीयते॥ ग्रामलोथान्नापयति॥ इत्य
पादानेपंचमि॥ अस्यदशानिपंतस्तपाद॥ यस्मैतागावस्तस्यैतानिदशानि॥

5

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥२०॥ इतिसंबंधे षष्ठी ॥ गोपुक्षिरं ॥ रक्षौरसः ॥ तिब्छेषुतैलं ॥ द्रप्रि घृतं ॥ पयंकं ॥२०॥
शौतं ॥ दिविदेवाः ॥ ग्रुविमनुष्याः ॥ पाताब्छेपन्नगाः ॥ अग्नौ उक्ष्याः मः ॥ त्वेकृपि
तिष्टंति गावः ॥ कृते रिक्षिपाव यि सर्वमीदं स्थित ॥ इत्या धारे सप्तमी ॥ एव
॥३॥० मासां विलक्षीनां विभागः संप्रकिर्तितः ॥ अतपरं प्रवक्ष्यामि वणा लिंग
विचारणं ॥ छ ॥ वृक्षो अग्निः पटुः पथा दंडि होता चंद्रमाः ॥ तस्यिवा
न्गवान्राजं दंडौ ले पुंसि नायकाः ॥ १ ॥ वृक्षा वत्स पुलस्ता व्याघ्रक र्णरवदि
रस्पंदनो हल कल्य ग्नोधं न्ग्रजे हिं बेरा र्धकुपप्रा त्रीपसं जनरगरगा ॥ उरप्राकार ॥३॥०

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वो १

भैरंगसंगकलिंगखरविहंगरागरोगादौ वृक्षवन्नेयाः ॥ परहोधकारसंयुगावि
भाषायां ॥ वृक्षशब्दः अकारांतः ॥ वृक्षः ॥ वृक्षौ ॥ वृक्षाः ॥ वृक्षं ॥ वृक्षौ ॥ वृक्षान् ॥ वृ
क्षेण ॥ वृक्षाभ्यां ॥ वृक्षैः ॥ वृक्षाय ॥ वृक्षाभ्यां ॥ वृक्षेभ्यः ॥ वृक्षात् ॥ वृक्षाभ्यां ॥
वृक्षेभ्यः ॥ वृक्षस्य ॥ वृक्षयोः ॥ वृक्षाणां ॥ वृक्षे ॥ वृक्षयोः ॥ वृक्षेषु ॥ हे वृक्ष ॥ हे वृक्षौ ॥
हे वृक्षाः ॥ इकारांतो अग्निशब्दः ॥ अग्निः ॥ रश्मिः ॥ गभस्तिः ॥ कुक्षिः ॥ अंजलिः ॥
राशिः ॥ तिथिः ॥ संधिः ॥ अरणिः ॥ सारथिः ॥ भाण्डारिः ॥ पाणिः ॥ मुनिः ॥ ऋषिः ॥
सोमिः ॥ रविः ॥ [illegible] ॥ पृथिः ॥ कपिः ॥ केकिः ॥ वह्निः ॥ इत्येवमादयो अ

7

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

०रू०० निवन्नेयः॥ योन्यश निपाटल्लुर्मस्तु विज्ञा पायां॥ अग्निः॥ अग्नी॥ अग्नयः॥ (व०)
॥४॥ अग्निं॥ अग्नी॥ अग्नीन्॥ अग्निना॥ अग्निभ्यां॥ अग्निभिः॥ अग्नये॥
अग्निभ्यां॥ अग्निभ्यः॥ अग्नेः॥ अग्निभ्यां॥ अग्निभ्यः॥ अग्नेः॥ अ
ग्न्योः॥ अग्नीनां॥ अग्नौ॥ अग्न्योः॥ अग्निषु॥ हे अग्ने॥ हे अग्नी॥ हे अग्नयः॥
॥२॥ पटुः॥ कारुः॥ सेतुः॥ सानुः॥ भानुः॥ स्थाणुः॥ वेणुः॥ बाहुः॥ इक्षुः॥ ऋजुः॥ कं
तुः॥ रज्जुः॥ शंकुः॥ अध्वयुः॥ जिष्णुः॥ मृत्युः॥ ऋतुः॥ कमंडलु॥ प्रभुः॥ इत्येव
मादीनां पटुवन्नेयाः॥ सिंधुरत्न विज्ञापायां॥ उकारान्तः पटुशब्दः॥ पटुः॥ पटू॥ प
टवः॥ पटुं॥ पटू॥ पटून्॥ पटुना॥ पटुभ्यां॥ पटुभिः॥ पटवे॥ पटुभ्यां॥ ॥४॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पटुभ्यः ॥ पटोः ॥ पट्वोः ॥ पटुभ्यां ॥ पटुभ्यः ॥ पटोः ॥ पट्वोः ॥ पटूनां ॥ पटौ ॥ पट्वोः ॥ पटुषु ॥
अमंत्रणे ॥ हे पटो ॥ हे पटू ॥ हे पटवः ॥ पंथाः ॥ मंथाः ॥ ऋभुक्षाः ॥ इति पंथानु
ल्यौनेयः ॥ पथिन् शब्दः ॥ पंथाः ॥ पंथानौ ॥ पंथानः ॥ पंथानं ॥ पंथानौ ॥ पथः ॥
पथा ॥ पथिभ्यां ॥ पथिभिः ॥ पथे ॥ पथिभ्यां ॥ पथिभ्यः ॥ पथः ॥ पथि
भ्यां ॥ पथिभ्यः ॥ पथः ॥ पथोः ॥ पथां ॥ पथि ॥ पथोः ॥ पथिषु ॥ अमंत्रणे ॥ हे
पंथाः ॥ हे पंथानौ ॥ हे पंथानः ॥ दंडी ॥ हली ॥ मानी ॥ छत्री ॥ पुष्पी ॥ स्र
ग्वी ॥ इत्येवमादयो दंडिवन्नेयाः ॥ दंडिन शब्दः ॥ दंडी ॥ दंडिनौ ॥ दंडि
नः ॥ दंडिनं ॥ दंडिनौ ॥ दंडिनः ॥ दंडिना ॥ दंडिभ्यां ॥ दंडिभिः ॥ दंडिने ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥२०॥ दंडिभ्यां ॥ दंडिभ्यः ॥ दंडिनः ॥ दंडिभ्यां ॥ दंडिभ्यः ॥ दंडिनः ॥ दंडिनोः ॥ ॥२०॥
दंडिनां ॥ दंडिनि ॥ दंडिनोः ॥ दंडिषु ॥ व्यंमंत्रणे ॥ हे दंडिन् ॥ हे दंडिनौ ॥ हे दंडिनः ॥
॥५॥ होतृशब्दो ऋकारांतः ॥ होता ॥ धाता ॥ कर्त्ता ॥ पष्टा ॥ लष्टा ॥ नक्ता ॥ श्रोता ॥ ज्ञाता ॥ विधाता ॥ भ्राता ॥ पोता ॥ नेता ॥ नेष्टा ॥ नप्ता ॥ कुलप्ता ॥
प्रशास्ता ॥ इत्येवमादयो होतृवच्चेयाः ॥ होता ॥ होतारौ ॥ होतारः ॥ होतारं ॥
होतारौ ॥ होतॄन् ॥ होत्रा ॥ होतृभ्यां ॥ होतृभिः ॥ होत्रे ॥ होतृभ्यां ॥ होतृभ्यः ॥ ॥५॥
होतुः ॥ होतृभ्यां ॥ होतृभ्यः ॥ होतुः ॥ होत्रोः ॥ होतॄणां ॥ होतरि ॥ होत्रोः ॥ होतृषु द्व १

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्यु॥ हे हे लः॥ हे होलारौ॥ हे हौर॥ चंद्रमाः॥ पुरुरवाः॥ उशनाः॥ पुरुदंसौः॥ अ
स्थि व्हिरो राः॥ उच्चै श्रवाः॥ श्रुवासाः॥ जातवेदाः॥ चद्रु श्रवाः॥ इत्येवमादिनो
चंद्रमस लुक्नो नयाः॥ चंद्रमस शब्दः॥ चंद्रमाः॥ चंद्रमसौ॥ चंद्रमसौ॥ चंद्रमसः॥
चंद्रमसं॥ २ चंद्रमसौ॥ चंद्रमसः॥ चंद्रमसा॥ चंद्रमोभ्यां॥ चंद्रमोभिः॥ चंद्रम
से॥ चंद्रमोभ्यां॥ चंद्रभ्यः॥ चंद्रसः॥ चंद्रमोभ्यां॥ चंद्रमोभ्यः॥ चंद्रमसः॥ च
चंद्रमसोः॥ चंद्रमसां॥ चंद्रमसि॥ चंद्रमसोः॥ चंद्रमस्सु॥ हे चंद्रमाः॥ हे चंद्रमसौ
हे चंद्रमसः॥ अस्थिवान॥ विद्वान॥ चक्रवान॥ बिजवान॥ इत्येवमादिनोमापि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥२०॥ वां

॥२०॥ वत्तुल्यो ज्ञेयः॥तस्थिवच्छब्दः॥तस्थिवान्॥तस्थिवांसौ॥तस्थिवांसः॥तस्थिवांसं॥
॥६॥ तस्थिवांसौ॥तस्थुषः॥तस्थुषा॥तस्थिवद्भ्यां॥तस्थिवद्भिः॥तस्थुषे॥तस्थिवद्भ्यां॥
तस्थिवद्भ्यः॥तस्थुषः॥तस्थिवद्भ्यां॥तस्थिवद्भ्यः॥तस्थुषः॥तस्थुषोः॥तस्थु
षां॥तस्थुषि॥तस्थुषोः॥तस्थिवत्सु॥हे तस्थिवन्॥हे तस्थिवांसौ॥हे तस्थिवांसः॥
भगवान्॥मघवान्॥उद्योतवान्॥आत्मवान्॥नीतवान्॥प्रपावान्॥धनवा
न्॥विद्योतवान्॥मितवान्॥इत्येवमादीनां भगवान्स्तुल्यो ज्ञेयाः॥भगवान्॥भगवं ॥६॥
तौ॥भगवंतः॥भगवंतं॥भगवंतौ॥भगवंतः॥भगवता॥भगवद्भ्यां॥भगवद्भिः॥भ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

भगवते॥ भगवद्भ्यां॥ भगवद्भ्यः॥ भगवतः॥ भगवद्भ्यां॥ भगवद्भ्यः॥ भगवतः॥
भगवतोः॥ भगवतां॥ भगवति॥ भगवतोः॥ भगवत्सु॥ हे भगवन्॥ हे भगवन्तौ॥ हे भग
वंतः॥ राजा॥ तक्षा सुदामा॥ यशोधर्मा॥ इत्येवमादीनां राजातुल्योपि रूपाः॥ २
राजन्शब्दः॥ राजा॥ राजानौ॥ राजानः॥ राजानं॥ राजानौ॥ राज्ञः॥ राज्ञा॥ रा
जभ्यां॥ राजभिः॥ राज्ञे॥ राजभ्यां॥ राजभ्यः॥ राज्ञः॥ राजभ्यां॥ राजभ्यः॥ राज्ञः॥
राज्ञोः॥ राज्ञां॥ राज्ञि॥ राजनि॥ राज्ञोः॥ राजसु॥ संबोधने॥ हे राजन्॥ हे राजानौ॥
हे राजानः॥ इति वररुचिकृते पुरुषलिंगप्रकरणे शब्दगणाः समाप्ताः॥ छ॥ ॥ अ
थ नदी गति धेनुर्वीणा श्रीः सरिद्वधू॥ क्षुत्प्रावृट् शरद्वै देशोता स्त्रीपुंनपुंसकाः॥ २८

13

॥२०॥ श्रद्धा॥सिरा॥बालुका॥सुरा॥मादि॥लो शो॥माला॥वेला॥दोला॥हेला॥ ॥२०॥
॥७॥ बाला॥वृषला॥तृष्णा॥स्नुषा॥नासिका॥द्वे बहुल [illegible] गपिके त्येवमा
दि नां श्रद्धा तुल्यो त्र पाः॥श्रद्धा शब्दः॥श्रद्धा॥श्रद्धे॥श्रद्धाः॥श्रद्धां॥श्रद्धे॥ [illegible]
श्रद्धाः॥श्रद्धया॥श्रद्धाभ्यां॥श्रद्धाभिः॥श्रद्धयै॥श्रद्धाभ्यां॥श्रद्धाभ्यः॥श्रद्धा
याः॥श्रद्धाभ्यां॥श्रद्धाभ्यः॥श्रद्धायाः॥श्रद्धयोः॥श्रद्धानां॥श्रद्धायां॥श्रद्धयोः॥ ॥७॥
श्रद्धासु॥हे श्रद्धे॥हे श्रद्धे॥हे श्रद्धाः॥नदी॥नारी॥कुमारी॥किशोरी॥बदरी॥
नगरी॥प्राची॥प्रतीची॥हस्तिनी॥भगवती॥सखी॥पद्मिनी॥दासी॥:॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वदाही॥ किं नदी॥ इत्येवमादीनां नद्यातुल्योत्रेयाः॥ नदी॥ नद्यौ॥ नद्यः॥ नदीं॥ न
२ दी: द्यौ॥ नदीः॥ नद्या॥ नदीभ्यां॥ नदीभिः॥ नद्यै॥ नदीभ्यां॥ नदीभ्यः॥ =
नद्याः॥ नदीभ्यां॥ नदीभ्यः॥ नद्याः॥ नद्योः॥ नदीनां॥ नद्यां॥ नद्योः॥
नदीषु॥ संबोधने॥ हे नदी॥ हे नद्यौ॥ हे नद्यः॥ गतिः॥ बुद्धिः॥ कटिः॥ =
श्रोणिः॥ अंगुलिः॥ पार्ष्णिः॥ तिथिः॥ कुटिः॥ भूमिः॥ दीप्तिः॥ वलिः॥ मतिः॥ भक्तिः॥
रतिः॥ स्मृतिः॥ रतिः॥ युवतिः॥ सृष्टिः॥ वृष्टि॥ स्थिरोक्तिः॥ श[illegible]॥ नीतिः॥
धी दीप्तिः॥ ओषधिः॥ हानिः॥ ग्लानिः॥ स्थितिः॥ कीर्तिः॥ छवि॥ अंजिः॥ राजिः॥ पंक्तिः॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥२०॥ ॥३०॥

॥७१॥ ने भिः॥ सालिः॥ इत्येवमादीनां गत्यानुश्चयोश्चैयाः॥ गतिशब्दः॥ गतिः॥ गती॥ गत ॥८॥
यः॥ गतिं॥ गती॥ गतीः॥ गत्या॥ गतीभ्यां॥ गतीभिः॥ गत्यै॥ गतये॥ [illegible] भ्यां॥ गतीभ्यः॥
गत्याः॥ गतेः॥ गतीभ्यां॥ गतीभ्यः॥ गत्योः॥ गत्याः॥ गतेः॥ गतयोः॥ गतीनां॥ गत्यां॥ ग
तौ॥ गतयोः॥ गतिषु॥ संबोधने॥ हे गते॥ हे गती॥ हे गतयः॥ धनुः॥ करेणुः॥ तनुः॥
त्रिसरुः॥ रज्जुः॥ इत्येवमादीनां धेन्वानुल्लोन्याः॥ धेनुशब्दः॥ धेनुः॥ धेनू॥ धेनवः॥
धेनुं॥ धेनू॥ धेनूः॥ धेन्वा॥ धेनुभ्यां॥ धेनुभिः॥ धेन्वै॥ धेनवे॥ धेनुभ्यां॥ धे
नुभ्यः॥ धेन्वाः॥ धेनोः॥ धेनुभ्यां॥ धेनुभ्यः॥ धेन्वाः॥ धेनोः॥ धेन्वोः॥ धेनूनां॥ धेन्वां॥
धेनौ॥ धेन्वोः॥ धेनुषु॥ संबोधने॥ हे धेनो॥ हे धेनू॥ हे धेनवः॥ वाक्॥ स्रक्॥ त्वक्॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इत्येवमादीनां आशिषा तुल्यो ज्ञेयाः ॥ आशिष्शब्दः ॥ आशीः ॥ आशिषौ ॥ आशिषः ॥
आशिषं ॥ आशिषौ ॥ आशिषः ॥ आशिषा ॥ आशीर्भ्यां ॥ आशीर्भिः ॥ आशिषे ॥ आ
शीर्भ्यां ॥ आशीर्भ्यः ॥ आशिषः ॥ आशीर्भ्यां ॥ आशीर्भ्यः ॥ आशिषः ॥ आशि
षोः ॥ आशिषां ॥ आशिषि ॥ आशिषोः ॥ आशिःषु ॥ संबोधने हे आशीः ॥ हे आशिषौ ॥
सरित् ॥ तडित् ॥ विद्युत् ॥ योषित् ॥ इत्येवमादीनां सरिता तुल्यो ज्ञेयाः ॥ सरित्शब्दः ॥ सरि
त् ॥ सरितौ ॥ सरितः ॥ सरितं ॥ सरितौ ॥ सरितः ॥ सरिता ॥ सरिद्भ्यां ॥
सरिद्भिः ॥ सरिते ॥ सरिद्भ्यां ॥ सरिद्भ्यः ॥ सरितः ॥ [illegible] सरितोः ॥ स
रितां ॥ सरिति ॥ सरितोः ॥ सरित्सु ॥ हे सरित् ॥ सरितौ ॥ हे [illegible]
२४ सरितः ॥ सरिद्भ्यां ॥ सरिद्भ्यः ॥

१६

17

रु पा

॥१॥ हि सरित्॥क्षुत्॥क्रत्॥सामिरत्॥इत्येवमादीनां क्षुधातुल्योनेयाः॥क्षुतरा क्षुधाः॥

क्षुत्॥क्षुधौ॥क्षुधः॥क्षुधं॥क्षुधौ॥क्षुधः॥क्षुधा॥क्षुद्भ्यां॥क्षुद्भिः॥क्षुधे॥क्षुद्भ्यां॥क्षुद्

१५ ध्यः॥क्षुधः॥क्षुध्यां॥क्षुद्भ्यः॥क्षुधः॥क्षुधोः॥क्षुधां॥क्षुधि॥क्षुधोः॥क्षुत्सु॥हे क्षुत्॥हे क्षुधौ॥

हे क्षुधः॥प्रावृट्॥त्विट्॥इत्येवमादीनां प्रावृषा तुल्या ज्ञेयाः॥प्रावृट्॥प्रावृषौ॥प्रावृषः॥

प्रावृषं॥प्रावृषौ॥प्रावृषः॥प्रावृषा॥प्रावृड्भ्यां॥प्रावृड्भिः॥प्रावृषे॥प्रावृड्भ्यां॥प्रावृड्भ्यः॥प्रा

वृषः॥प्रावृड्भ्यां॥प्रावृड्भ्यः॥प्रावृषः॥प्रावृषोः॥प्रावृषां॥प्रावृषि॥प्रावृषोः॥प्रावृट्सु॥

हे प्रावृट्॥हे प्रावृषौ॥हे प्रावृषः॥शरत्॥परिषत्॥प्रतिपत्॥संवत्॥संपत्॥इत्येवमा ॥१७॥

दीनां शरदा तुल्या ज्ञेयाः॥शरत्॥शरदौ॥शरदः॥शरदं॥शरदौ॥शरदः॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

शारदा॥ शारद्भ्यां॥ शारद्भिः॥ शारदे॥ शारद्भ्यां॥ शारद्भ्यः॥ शारदे॥ शारद्भ्यां॥ शारद्भ्यः॥
शारदः॥ शारदोः॥ शारदां॥ शारदि॥ शारदोः॥ शारत्सु॥ संबोधे॥ हे शारत्॥ हे शारदौ॥ हे शा-
रदः॥ इति वररुचिकृते शब्दलक्षणे स्त्रिणसमाप्तः॥ छ॥ छत्रं दधि पयः कमेवमे-
च मूर्धुनस्तथा॥ मधुस्पिः पुरं चैव दृशौ तानि न पुंसके॥ १॥ छत्रं॥ गात्रं॥ यमंत्रं॥ =
पात्रं॥ नेत्रं॥ यंत्रं॥ सूत्रं॥ कुक्षेत्रं॥ चित्रं॥ रवित्रं॥ होत्रं॥ स्तोत्रं॥ नक्षत्रं॥
इत्येवमादीनां छत्रेण तुल्यो नेयः॥ छत्र शब्दः॥ छत्रं॥ छत्रे॥ छत्राणि॥
पुनरपि॥ २॥ छत्रेण॥ छत्राभ्यां॥ छत्रैः॥ छत्राय॥ छत्राभ्यां॥
छत्रेभ्यः॥ छत्रात्॥ ३॥ छत्राभ्यां॥ छत्रेभ्यः॥ छत्रस्य॥ छत्रयोः॥ छत्राणां॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥रू॥रूपा०॥ ॥२७श्री॥

॥१०॥ छत्रे॥छत्रयोः॥छत्रेषु॥हे छत्र॥हे छत्रे॥हे छत्राणि॥दधि॥अस्थि॥
सक्थि॥अक्षि॥इत्येवमादीनां दध्नोऽनङ्न्यान्तेयाः॥दधि श२ ॥दधि॥दधिनी॥
दधीनि॥पुनरपि॥२॥दध्ना॥दधिभ्यां॥दधिभिः॥दध्ने॥दधिभ्यां॥
दधिभ्यः॥दध्नः॥दधिभ्यां॥दधिभ्यः॥दध्नः॥दध्नोः॥दध्नां॥दध्नि॥दधनि॥
दध्नोः॥दधिषु॥हे दधि॥हे दधिनी॥हे दधीनि॥पयः॥वयः॥सुमनः॥नभः॥
अंभः॥श्रोतः॥रेतः॥उरः॥तेजः॥रजः॥ओजः॥छंदः॥इत्येवमादीनां पयसानु ॥१०॥
न्यानुपाः॥पयस शब्दः॥पयः॥पयसी॥पयांसि॥पुनरपि॥२॥पयसा॥प
योभ्यां॥पयोभिः॥ रहः॥२

पयसां १

पयसे ॥ पयोभ्यां ॥ पयोभ्यः ॥ पयसः ॥ पयोभ्यां ॥ पयोभ्यः ॥ पयसः ॥ पयसोः ॥ पय
सि ॥ पयसोः ॥ पयस्सु ॥ संबोधने ॥ हे पयः ॥ हे पयसी ॥ हे पयांसि ॥ कर्म ॥ वर्म ॥ नर्म ॥ चर्म ॥
इत्येवमादीनां कर्मणा तुल्यो ज्ञेयाः ॥ कर्मन्शब्दः ॥ कर्म ॥ कर्मणी ॥ कर्माणि ॥ पुनरपि ॥ २ ॥
कर्मणा ॥ कर्मभ्यां ॥ कर्मभिः ॥ कर्मणे ॥ कर्मभ्यां ॥ कर्मभ्यः ॥ कर्मणः ॥ कर्मभ्यां ॥
कर्मभ्यः ॥ कर्मणः ॥ कर्मणोः ॥ कर्मणां ॥ कर्मणि ॥ कर्मणोः ॥ कर्मसु ॥ संबोधने ॥ हे कर्म ॥
हे कर्मणी ॥ हे कर्माणि ॥ धनुः ॥ वपुः ॥ यजुः ॥ चक्षुः ॥ परु ॥ इत्येवमादीनां धनुषा तुल्यो ज्ञेयाः ॥
धनुष्शब्दः ॥ धनुः ॥ धनुषी ॥ धनूंषि ॥ पुनरपि ॥ २ ॥ धनुषा ॥ धनुर्भ्यां ॥ धनुर्भिः ॥ धनुषे ॥
धनुर्भ्यां ॥ धनुर्भ्यः ॥ धनुषः ॥ धनुर्भ्यां ॥ धनुर्भ्यः ॥ धनुषः ॥ धनुषोः ॥ धनुषां ॥ धनुषि ॥ धनुषोः ॥

21

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥२०॥

॥११॥ धनुष्षु॥हे धनुः॥हे धनुषी॥हे धनूंषि॥मधु॥जानु॥हनु॥जतु॥वसु॥इत्येवमादीनां मधुनातुल्यान्यया॥मधुशब्दः॥मधु॥मधुनी॥मधूनि॥पुनरपि॥मधुना॥मधुभ्यां॥मधुभिः॥मधुने॥मधुभ्यां॥मधुभ्यः॥मधुनः॥मधुभ्यां॥मधुभ्यः॥मधुनः॥मधुनोः॥मधूनां॥मधुनि॥मधुनोः॥मधुषु॥हे मधु॥हे मधु [illegible] नी॥हे मधूनि॥सर्पिः॥ज्योतिः॥हविः॥इत्येवमादीनां सर्पिषा तुल्यान्यया॥सर्पिष्शब्दः॥सर्पिः॥सर्पिषी॥सर्पींषि॥पुनरपि॥सर्पिषा॥सर्पिर्भ्यां॥सर्पिर्भिः॥सर्पिषे॥सर्पिर्भ्यां॥सर्पिर्भ्यः॥सर्पिषः॥सर्पिर्भ्यां॥सर्पिर्भ्यः॥सर्पिषः॥सर्पिषोः॥सर्पिषां॥सर्पिषि॥सर्पिषोः॥सर्पिष्षु॥ ॥११॥

॥२०॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

हंसर्षि ॥ हिंसविषी ॥ हिंसपौषि ॥ अर्चेस्तु विभीषायां ॥ पुरं ॥ सस्यं ॥ इंद्रियं ॥ अपत्रं ॥
त्रिविष्टपं ॥ खखपादु स्वं ॥ तृणं ॥ अस्त्रं ॥ मस्तुं ॥ शरीरं ॥ स्तुभं ॥ तटं ॥ कुलं ॥ कुकुमां
कितं ॥ सुखं ॥ चंदनं ॥ दुलं ॥ निमिषं ॥ पणं ॥ व्हेंपे ॥ पिषिलं ॥ रुधिरं ॥ अंजिनं ॥ थजि
रं ॥ अंगणं ॥ अधिरं ॥ निर्तारं ॥ निकुरं ॥ कदरं ॥ शिखरं ॥ पीवरं ॥ चबुरं ॥ छिद्रं ॥
विधुरं ॥ रंध्रं ॥ नगरं ॥ त्वाष्टुं ॥ शालं ॥ पंजरं ॥ आकारं ॥ सेवलं ॥ पुलिनं ॥ चीं
सू.६ कितं ॥ चलं ॥ जंगमं ॥ दंडं ॥ खैरं ॥ पुष्पुलं ॥ पकुलं ॥ मुलं ॥ फलं ॥ कुडं ॥ कुटुंबं ॥
इत्येवमादीनां पुरे पातुन्यो नैषा ॥ पुरश्चाहं ॥ पुरं ॥ पुरे ॥ पुराणि ॥ पुनरपिर ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥वस्ति०॥

॥कौ०॥

पुरेण॥पुराभ्यां॥पुरैः॥पुराय॥पुराभ्यां॥पुराभ्यः॥पुरात्॥पुराभ्यां॥पुराभ्यः॥ः॥

॥१२॥ पुरस्य॥पुरयोः॥पुराणां॥पुरे॥पुरयोः॥पुरेषु॥हेपुर॥हेपुरे॥हेपुराणि॥स्वरव्य

लच्चत्वारि विषाणानि त्रिविष्टपत्रिलिंगेषु निधानव्यानि॥इति[illegible]

शब्दलक्षणेन पुंसक[illegible]णस्समाप्तः॥अथ सर्वनामानि॥प्रत्यक्षे च परोक्षे च स

मीपेदूरतस्तथा सर्वनामप्रयोक्तव्यं स्त्रीपुंसास्तु नपुंसके॥१॥प्रत्यक्षे ॥१२॥

वस्तू[illegible]मः॥इदं शब्दः॥अयं॥इमौ॥इमे॥इमं॥इमौ॥इमान्॥अनेन॥आभ्यां॥

एभिः॥अस्मै॥आभ्यां॥एभ्यः॥अस्मात्॥आभ्यां॥एभ्यः॥अस्य॥अनयोः॥

एषां॥अस्मिन्॥अनयोः॥एषु॥अथ स्त्रीलिंगे॥इयं॥इमे॥इमाः॥इमां॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इमे ॥ इमाः ॥ अनया ॥ आभ्यां ॥ आभिः ॥ अस्यै ॥ आभ्यां ॥ आभ्यः ॥ अस्याः ॥ अनयोः ॥
आसां ॥ अस्यां ॥ अनयोः ॥ आसु ॥ नपुंसके ॥ इदं ॥ इमे ॥ इमानि ॥ पुनरपि ॥ २ ॥
अनेन ॥ आभ्यां ॥ एभिः ॥ अस्मै ॥ आभ्यां ॥ एभ्यः ॥ अस्मात् ॥ आभ्यां ॥ ए
भ्यः ॥ अस्य ॥ अनयोः ॥ एषां ॥ अस्मिन् ॥ अनयोः ॥ एषु ॥ परोक्षेव [illegible]
मः ॥ सः ॥ तौ ॥ ते ॥ तं ॥ तौ ॥ तान् ॥ तेन ॥ ताभ्यां ॥ तैः ॥ तस्मै ॥ ताभ्यां ॥ ते
भ्यः ॥ तस्मात् ॥ ताभ्यां ॥ तेभ्यः ॥ तस्य ॥ तयोः ॥ तेषां ॥ तस्मिन् ॥ तयोः ॥
तेषु ॥ अथ स्त्रियां ॥ सा ॥ ते ॥ ताः ॥ तां ॥ ते ॥ ताः ॥ तया ॥ ताभ्यां ॥ ता
भिः ॥ तस्यै ॥ ताभ्यां ॥ ताभ्यः ॥ तस्याः ॥ ताभ्यां ॥ ताभ्यः ॥ तस्याः ॥ तयोः ॥ =

25

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रु०
॥१३॥

तासां॥तस्यां॥तयोः॥तासु॥अथनपुंसके॥तद्॥ते॥तानि॥पुनरपि॥२॥=
तेन॥ताभ्यां॥तैः॥तस्मै॥ताभ्यां॥तेभ्यः॥तस्मात्॥ताभ्यां॥तेभ्यः॥तस्य॥तयोः॥
तेषां॥तस्मिन्॥तयोः॥तेषु॥अथसमीपे॥एतद्शब्दः॥एषः॥एतौ॥एते॥एतं॥
एतं॥एतौ॥एतान्॥एतेन॥एताभ्यां॥एतैः॥एतस्मै॥एताभ्यां॥एतेभ्यः॥एतस्मा
त्॥एताभ्यां॥एतेभ्यः॥एतस्य॥एतयोः॥एतेषां॥एतस्मिन्॥एतयोः॥एते
षु॥अथस्त्रियां॥एषा॥एते॥एताः॥एतां॥एते॥एताः॥एतया॥एताभ्यां॥ए
ताभिः॥एतस्यै॥एताभ्यां॥एताभ्यः॥एतस्याः॥एताभ्यां॥एताभ्यः॥एतस्याः॥
एतयोः॥एतासां॥एतस्यां॥एतयोः॥एतासु॥अथनपुंसके॥एतत्॥एते॥

॥व०॥
॥१३॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

एतानि॥ पुनरपि॥ २॥ शेषं पुंवत्॥ अथ दुरदेशे वक्ष्यामः॥ असौ॥ अमू॥ अमी॥ अमुं॥ अमू॥ अमून्॥ अमुना॥ अमूभ्यां॥ अमीभिः॥ अमुष्मै॥ अमूभ्यां॥ अमीभ्यः॥ अमुष्मात्॥ अमूभ्यां॥ अमीभ्यः॥ अमुष्य॥ अमुयोः॥ अमीषां॥ अमुष्मिन्॥ अमुयोः॥ अमीषु॥ अथ स्त्रियां॥ असौ॥ अमू॥ अमूः॥ अमुया॥ अमूभ्यां॥ अमूभिः॥ अमूभ्यः॥ अमूः॥ अमुष्यै॥ अमूभ्यां॥ अमूभ्यः॥ अमुष्याः॥ अमुयोः॥ अमूषां॥ अमुष्यां॥ अमूयोः॥ अमूषु॥ अथ नपुंसके॥ अदः॥ अमू॥ अमूनि॥ पुनरपि॥ २॥ शेषं पुंवत्॥ अथ युष्मदस्मदविभक्तिं वक्ष्यामः॥ त्वं॥ अहं॥ युवां॥ युयं॥ त्वां॥ युवां॥ युष्मान्॥ त्वया॥ युवाभ्यां॥ युष्माभिः॥ तुभ्यं॥ युव

मु ५

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥रूपा०॥ ॥वल्ली॥

॥१४॥

भ्यां॥युष्मत्स्य॥त्ववत्॥युवाभ्यां॥युष्मत्॥तव॥ते॥वां॥युवयोः॥युष्माकं॥वः॥त्वयि॥
युवयोः॥युष्मासु॥अथास्मदो रूपं निरूप्यते॥अहं॥आवां॥वयं॥मां॥आवां॥
अस्मान्॥मया॥आवाभ्यां॥अस्माभिः॥मह्यं॥आवाभ्यां॥अस्मभ्यं॥ भ्यां॥३
मत्॥आवाभ्यां॥अस्मत्॥मम॥मे॥आवयोः॥नौ॥नः॥अस्माकं॥मयि॥आवयोः॥
अस्मासु॥इति युष्मदस्मदोः॥अथ संख्या॥एकः॥एकं॥एकेन॥एकस्मै॥
एकस्मात्॥एकस्य॥एकस्मिन्॥एका॥एकां॥एकया॥एकस्यै॥एकस्याः॥ए
कस्यां॥नपुंसके॥एकं॥एकं॥शेषं पुंवत्॥द्वौ॥द्वौ॥द्वाभ्यां॥द्वाभ्यां॥द्वाभ्यां॥ ॥१४॥०॥
द्वयोः॥द्वयोः॥त्रियां॥द्वे॥द्वे॥शेषं पुंवत्॥त्रयः॥त्रीन्॥त्रिभिः॥त्रिभ्यः॥त्रिभ्यः॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तुर

त्र्या णां॥ त्रिषु॥ स्त्रियां॥ तिस्रः॥ तिस्रः॥ तिसृभिः॥ तिसृभ्यः॥ तिसृभ्यः॥ तिसृणां॥ तिसृषु॥ नपुंसके॥ त्रीणि॥ त्रीणि॥ शेषं पुंवत्॥ चत्वारः॥ चतुरः॥ चतुर्भिः॥ चतुर्भ्यः॥ चतुर्भ्यः॥ चतुर्णां॥ चतुर्षु॥ स्त्रियां॥ चतस्रः॥ चतस्रः॥ चतसृभिः॥ चतसृभ्यः॥ चतसृभ्यः॥ चतसृणां॥ चतसृषु॥ नपुंसके॥ चत्वारि॥ चत्वारि॥ शेषं पुंवत्॥ बहुशब्दः॥ बहवः॥ बहून्॥ बहुभिः॥ बहुभ्यः॥ बहुभ्यः॥ बहूनां॥ बहुषु॥ स्त्रियां॥ बह्व्यः॥ बह्वीः॥ बह्वीभिः॥ बह्वीभ्यः॥ बह्वीभ्यः॥ बह्वीनां॥ बह्वीषु॥ नपुंसके॥ बहूनि॥ बहूनि॥ शेषं पुंवत्॥ सर्वशब्दः॥ सर्वः॥ सर्वौ॥ सर्वे॥ सर्वं॥ सर्वौ॥ सर्वान्॥ सर्वेण॥ सर्वाभ्यां॥ सर्वैः॥ सर्वस्मै॥ सर्वा

२०

पु॰ हे सर्व हे सर्वौ हे सर्वे ॥२

१५ भ्यां ॥ सर्वेभ्यः ॥ सर्वस्मात् ॥ सर्वाभ्यां ॥ सर्वेभ्यः ॥ सर्वस्य ॥ सर्वयोः ॥ सर्वे-

षां ॥ सर्वस्मिन् ॥ सर्वयोः ॥ सर्वेषु ॥ स्त्रियां ॥ सर्वा ॥ सर्वे ॥ सर्वाः ॥ सर्वां ॥ सर्वे ॥

सर्वाः ॥ सर्वया ॥ सर्वाभ्यां ॥ सर्वाभिः ॥ सर्वस्यै ॥ सर्वाभ्यां ॥ सर्वाभ्यः ॥ सर्व-

स्याः ॥ सर्वाभ्यां ॥ सर्वाभ्यः ॥ सर्वस्याः ॥ सर्वयोः ॥ सर्वासां ॥ सर्वस्यां ॥ सर्व-

योः ॥ सर्वासु ॥ नपुंसके ॥ सर्वं ॥ सर्वे ॥ सर्वाणि ॥ पुनरपि ॥ शेषं पुंवत् ॥ यत्

शब्दः ॥ यः ॥ यौ ॥ ये ॥ यं ॥ यौ ॥ यान् ॥ येन ॥ याभ्यां ॥ यैः ॥ यस्मै ॥ याभ्यां ॥ येभ्यः ॥

यस्मात् ॥ याभ्यां ॥ येभ्यः ॥ यस्य ॥ ययोः ॥ येषां ॥ यस्मिन् ॥ ययोः ॥ येषु ॥ स्त्रियां ॥ या ॥ ये १८

याः ॥ यां ॥ ये ॥ याः ॥ यया ॥ याभ्यां म पृ ॥

न॰ हे सर्व हे सर्वे हे सर्वाणि

स्त्रि॰ हे सर्वे ॥ हे सर्वे ॥ हे सर्वाः ॥४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यस्ये ॥ याभ्यां ॥ याभ्यः ॥ यस्याः ॥ ययोः ॥ यासां ॥ यस्यां ॥ ययोः ॥ यसु ॥ न
पुंसके ॥ यत् ॥ ये ॥ यानि ॥ पुनरपि ॥ २ ॥ शेषपुंवत् ॥ कः ॥ कौ ॥ के ॥ कं ॥ कौ
कान् ॥ केन ॥ काभ्यां ॥ कैः ॥ कस्मै ॥ काभ्यां ॥ केभ्यः ॥ कस्मात् ॥ काभ्यां ॥
केभ्यः ॥ कस्य ॥ कयोः ॥ केषां ॥ कस्मिन् ॥ कयोः ॥ केषु ॥ स्त्रियां ॥ का ॥
के ॥ काः ॥ कां ॥ के ॥ काः ॥ कया ॥ काभ्यां ॥ काभिः ॥ कस्यै ॥ काभ्यां ॥ काभ्यः ॥
कस्याः ॥ काभ्यां ॥ काभ्यः ॥ कस्याः ॥ कयोः ॥ कासां ॥ कस्यां ॥ कयोः ॥ का
सु ॥ नपुंसके ॥ किं ॥ के ॥ कानि ॥ शेषपुंवत् ॥ अन्यत् शब्दः ॥ अन्यः ॥ अ
न्यौ ॥ अन्ये ॥ अन्यं ॥ अन्यौ ॥ अन्यान् ॥ अन्येन ॥ अन्याभ्यां ॥ अन्यैः ॥
अन्यस्मै ॥ अन्याभ्यां ॥ अन्येभ्यः ॥ अन्यस्मात् ॥ अन्याभ्यां ॥ अन्ये

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

KKSU LIBRARY
RAMTEK
441 106
M-1638
Dist. Nagpur

॥श्रीरामजयराम जयजयराम॥छ

पुं॰ हे अन्य: हे अन्यौ हे अन्ये

॥२०॥ न्य: ॥ अन्यस्य ॥ अन्ययो: ॥ अन्येषां ॥ अन्यस्मिन ॥ अन्ययो: ॥ अन्येषु ॥ स्त्रियां ॥४०॥
॥१८॥ अन्या ॥ अन्ये ॥ अन्या: ॥ अन्यां ॥ अन्ये ॥ अन्या: ॥ अन्यया ॥ अन्याभ्यां ॥ अ
न्याभि: ॥ अन्यस्यै ॥ अन्याभ्यां ॥ अन्याभ्य: ॥ अन्यस्या: ॥ अन्याभ्यां ॥ अ
न्याभ्य: ॥ अन्यस्या: ॥ अन्ययो: ॥ अन्यासां ॥ अन्यस्यां ॥ अन्ययो: ॥ अ
न्यासु ॥ नपुंसके ॥ अन्यत् ॥ अन्ये ॥ अन्यानि ॥ पुनरपि ॥ २ ॥ शेषं पुंवत् ॥ ॥१६॥
कश्चित् ॥ कौश्चित् ॥ केचित् ॥ एवं सर्वत्र काचित् ॥ [illegible] ॥ काश्चित् ॥
एवमप्येवं ॥ किंचित् ॥ केनचित् ॥ एवमेव सर्वं ॥ कयाचित् ॥
केनचित् ॥ एवमेव सर्वं ॥ प्रचनशब्द: ॥ पंच ॥ पंच ॥ पंचभि: ॥

हन्या:

चं

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

उभौ

पंचभ्यः॥ पंचभ्यः॥ पंचानां॥ पंचसु॥ षट्शब्दः॥ षट्॥ षट्॥ षड्भिः॥ षड्भ्यः॥ षड्भ्यः॥
षण्णां॥ षट्सु॥ अष्टौ॥ अष्टौ॥ अष्टाभिः॥ अष्टाभ्यः॥ अष्टभ्यः॥ अष्टानां॥ अष्टसु॥
नवशब्दः॥ नव॥ नव॥ नवभिः॥ नवभ्यः॥ नवभ्यः॥ नवानां॥ नवसु॥ दश॥ दश॥ द
शभिः॥ दशभ्यः॥ दशभ्यः॥ दशानां॥ दशसु॥ शेषं सख्या॥ उभौ॥ उभौ॥ उभाभ्यां॥ उ
भाभ्यां॥ उभाभ्यां॥ उभयोः॥ उभयोः॥ उभयशब्दः॥ उभये॥ उभयान्॥ उभयैः॥
उभयेभ्यः॥ उभयेभ्यः॥ उभयेषां॥ उभयेषु॥ इतरः॥ इतरौ॥ इतरे॥ इतरं॥ इतरौ॥
इतरान्॥ शेषं सर्ववत्॥ अन्यतरः॥ कतरः॥ कतमादयः॥ शब्दाः॥ पूर्वादयस्तुल्याः॥
समः॥ समौ॥ समौ॥ समाः॥ समं॥ समौ॥ समान्॥ शेषं सर्ववत्॥ ॥छ॥

उभयः॥ उभयं× उभयेन

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥रु०॥ ॥व०॥

॥१८॥

रवंसपानत्वाद्योज्ञातव्याः॥इतिवररुचिकृतेशाब्दलक्षणेसर्वनामादीस्त्ररूपं
समाप्तं॥७॥अथपच्यादीनांविभक्तीनांअथइदानिंस्वरलोदर्शयामास॥०
तत्रवर्तमानोपचतिनाधातुनाप्रतिपाद्यते॥डुपचष्पाके॥युष्मदस्यद्युप्तिरितः॥
प्रथमपुरुषः॥तथायुष्मदिमध्यमः॥अस्मद्युत्तमः॥इत्येवंपुरुषत्रयं॥एकैकस्ये
नि० कद्विबहुवचनानिज्ञातव्यानि॥तत्रेदमुदाहरणं॥सःपचति॥तौपचतः॥तेप
चंति॥इतिप्रथमपुरुषः॥युवांपचथः॥यूयंपचथ॥इतिमध्यमः॥अहंपचा राम
मि॥आवांपचावः॥वयंपचामः॥इत्युत्तमः॥एवमात्मेनेपदेपि॥पचति॥प ॥१८॥
चतः॥पचंति॥पचसि॥पचथः॥पचथ॥पचामि॥पचावः॥पचामः॥न

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इतिपरस्मैपदं॥अथात्मनेपदं॥पचते॥पचेते॥पचंते॥पचसे॥पचेथे॥
पचध्वे॥पचे पचावहे॥पचामहे॥इतिवर्तमाने पि॥अथस्वस्तनि॥पचेत॥
पचेतां॥पचेयुः॥पचेः॥पचेतं॥पचेत॥पचेयं॥पचेव॥पचेम॥इतिपरस्मैप चे४
दं॥पचेत॥पचेयातां॥पचेरन्॥पचेथा॥पचेथां॥पचेध्वं॥पचेय॥पचेवहि॥
पचेमहि॥आत्मनेपदं॥अथ॥शिबि॥पचतु॥पचतां॥पचंतु॥पचतात्॥पचत
पचंतं॥पचत॥पचानि॥पचाव॥पचाम॥इतिपरस्मैपदं॥पचतां॥पचेतां॥
पचंतां॥पचस्व॥पचेथां॥पचध्वं॥पचै॥पचावहै॥इत्यात्मनेपदं॥स्वस्तिनि॥
अपचत्॥अपचतां॥अपचन्॥अपचः॥अपचतं॥अपचत॥अपचं॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥२०॥ ॥व०॥

॥१८॥ अपचाव॥आपचाम॥इतिपरस्मैपदं॥अपचत॥अपचलां॥अपचंतां॥अ
पचेथा॥अपचथां॥अपचेध्वं॥अपचे॥अपचावहि॥अपचामहि॥इत्यात्म
नेपदं॥अथाद्यस्तनी॥अपाक्षीत॥अपाक्तां॥अपाक्षुः॥अपाक्षीः॥अ
क्तं॥अपाक्त॥अपाक्त॥अपाक्ष्व॥अपाक्ष्म॥इतिपरस्मैपदं॥अपाक्त॥अ
पक्षातां॥अपक्षत॥अपक्थाः॥अपक्षाथां॥अपक्षध्वं॥अपक्षि॥अ
पक्ष्वहि॥अमेनेपदं॥अथपरोक्षः॥पपाच॥पेचतुः॥पेचुः॥पेचिथ॥प ॥१८॥
पक्थ॥पेचिथुः॥पेच॥पपाच॥पपच॥पेचिव॥पेचिम॥इतिपरस्मैपदं॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पेचे॥पचाले॥पेचिरे॥पचषे॥पेचाथे॥पचिध्वे॥पेचो॥पेचिव॥हे प
चिमहे॥इत्यात्मनेपदं॥अथश्वस्तनि॥पक्ता॥पक्तारौ॥पक्तारः॥पक्तासि॥
पक्तास्थः॥पक्तास्थ॥पक्तास्मि॥पक्तास्वः॥पक्तास्मः॥इतिपरस्मैपदं॥पक्ता॥
पक्तारौ॥पक्तारः॥पक्तासे॥पक्तासाथे॥पक्ताध्वे॥पक्ताहे॥पक्तास्वहे॥पक्ता
स्महे॥इत्यात्मनेपदं॥अथाशीः॥पच्यात्॥पच्यास्तां॥पच्यासुः॥पच्याः॥
पच्यास्तं॥पच्यास्त॥पच्यासं॥पच्यास्व॥पच्यास्म॥इतिपरस्मैप
दं॥पक्षीष्ट॥पक्षीयास्तां॥पक्षीरन्॥पक्षीष्ठाः॥पक्षीयास्थां॥पक्षीध्वं॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥रु०॥
॥१९॥

श्री१

पक्षिय॥पक्षीवहि॥पक्षमहि॥इत्याशीनिपदं॥अथ लविष्यति॥पक्ष्ये॥
पक्ष्यतः॥पक्ष्यंति॥पक्षिपसि॥पक्षथः॥पक्ष्यथ॥पक्ष्यामि॥पक्ष्यावः॥प
क्ष्यामः॥इतिपरस्मैपदं॥पक्ष्यते॥पक्ष्येते॥पक्ष्यंते॥पक्ष्यसे॥पक्ष्येथे॥प
क्ष्यध्वे॥पक्षे॥पवहे॥पक्ष्यामहे॥इत्यात्मनेपदं॥अथ क्रियानिपातिः॥
अपक्ष्यत्॥अपक्ष्यातां॥अपक्ष्यंत॥अपक्ष्यः॥अपक्ष्यतं॥अपक्ष्यत॥
अपक्ष्यं॥अपक्ष्याव॥अपक्ष्याम॥इतिपरस्मैपदं॥अपक्ष्यत॥अपक्ष्येतां॥अपक्ष्यंत॥अ
पक्ष्यथाः॥अपक्ष्येथां॥अपक्ष्यध्वं॥अपक्ष्ये॥अपक्ष्यावहि॥अपक्ष्यामहि॥एवमेवासौदि

॥१७॥

॥१०॥

38

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ण्कौ॥नांरूप॥णिज्ञातव्यानि॥अथकर्मणि॥पच्यते॥पच्येते॥पच्यंते॥पच्यसे॥
पच्येथे॥पच्यध्वे॥पच्ये॥पच्यावहे॥पच्यामहे॥इतिप्रश्नस्य॥ञ
प्यायतनिपच्येते॥एवंहिसर्वंवेदितव्यं॥अथ कश्चित्पचतमन्यः॥
प्रयुंक्ते॥इतिपाचयति॥पाचयतः॥पाचयंति॥पाचयसि॥पाचे
यथः॥पाचयथ॥पाचयामि॥पाचयावः॥पाचयामः॥इतिपरस्मै
पदं॥पाचयते॥पाचयेथे॥पाचयंते॥इत्यादिपूर्ववत्सर्वत्रायांपरस्मै
पदि॥जवति॥जवतः॥जवंति॥जवसि॥जवथः॥जवथ॥जवामि॥
जवावः॥जवामः॥जवेत्॥जवेतां॥जवेयुः॥जवेः॥जवेतं॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

२०

२० भवेव॥भवेय॥भवेतु॥भवेम॥इति सप्तमी॥भवतु॥भवतात्॥भवतां॥भ

वंतु॥भव॥भवत॥भवानि॥भवाव॥भवाम॥इति पञ्चमी॥अभवत॥तां॥अभवती॥

अभवन॥अभूवन॥अभूव॥अभवत॥अभवं॥अभवाव॥अभवाम॥इति ह्यस्त

नी॥अभूत्॥अभूतां॥अभूवन॥अभूः॥अभूतं॥अभूत॥अभूवं॥अ

भूम॥इति अद्यतनी॥बभूव॥बभूवतुः॥बभूवुः॥बभूविथ॥बभूवथुः॥

बभूव॥बभूव॥बभूविव॥बभूविम॥इति परोक्षे च॥भविता॥भवि

तारौ॥भवितारः॥भवितासि॥भवितास्थः॥भवितास्थ॥भवितास्मि॥

भवितास्वः॥भवितास्मः॥इति श्वस्तनी॥भूयात्॥भूयास्तां॥ ॐ

॥व०॥८

२०॥०

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

भूयासुः॥भूयाः॥भूयास्तं॥भूयास्त॥भूयास्वा॥भूयास्म॥इतिसिच
भूयासुः॥भूयाः॥भूयास्तं॥भूयास्तं॥भूयास्व॥भूयास्म॥इति॥ भ
स्तनी॥भविष्यति॥भविष्यतः॥भविष्यंति॥भविष्यसि॥भविष्यथः॥भ
विथ॥भविष्यामि॥भविष्यावः॥भविष्यामः॥इतिलृ॥भविष्यति॥अ
भविष्यत्॥अभविष्यतां॥अभविष्यन्॥अभविष्यः॥अभविष्यतं॥अभ
विष्यत॥अभविष्यं॥अभविष्याव॥अभविष्याम॥इति॥ क्रियानिष्प
त्तिः॥अथ कर्मेरहितत्वाज्ञा वएवा भूनयो॥कश्चित्नवति॥लमन्यः प्रेरयति॥
नावयति॥नावयतः॥नावयंति॥नावयसि॥नावयथः॥नावयथ॥ना
वयामि॥नावयावः॥नावयामः॥इतिकर्मेति॥नावयति॥बुभूषयति॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

२०॥ ॥२०॥

॥२१॥ अथ करोति॥ करोति॥ कुरुतः॥ कुर्वन्ति॥ करोषि॥ कुरुथः॥ कुरुथ॥ करोमि॥ कु
र्वः॥ कुर्मः॥ इति परस्मैपदं॥ कुर्वे॥ कुर्वाते॥ कुर्वते॥ कुरुषे॥ कुर्वाथे॥ कुरुध्वे॥ कुर्वे
कुर्वहे॥ कुर्महे॥ इत्यात्मनेपदं॥ कुर्यात्॥ कुर्यातां॥ कुर्युः॥ कुर्याः॥ कुर्यात॥ कुर्यां॥ कुर्या
व॥ कुर्याम॥ कुर्वीत॥ कुर्वीयातां॥ कुर्वीरन्॥ कुर्वीथाः॥ कुर्वीथां॥ कुर्वीध्वं॥ कुर्वी
य॥ कुर्वीवहि॥ कुर्वीमहि॥ करोतु॥ कुरुतात्॥ कुरुतांत॥ कुरुतं॥ कुर्वतु॥ कुरु कुरु
तात्॥ कुरुतं॥ कुरुतां॥ करवाणि॥ करवाव॥ करवाम॥ कुरुतां॥ कुर्वीतां॥ कुर्वतां॥
कुरुष्व॥ कुर्वाथां॥ कुरुध्वं॥ करवै॥ करवावहै॥ करवामहै॥ अकरोत॥ ॥२१॥
अकुरुतां॥ अकुर्वन्॥ अकरोः॥ अकुरुत॥ अकुरुत॥ अकरवं॥ अक

42

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

र्वा॥ अकृवा मा॥ आकार्षीः॥ आकार्ष्टां॥ अकार्षुः॥ अकार्षिः॥ अका
र्ष्टं॥ अकार्ष्ट॥ अकार्षं॥ अकार्ष्व॥ अकार्ष्म॥ अकृषत॥ अकृषतां॥ अकृ
षत॥ अकृथाः॥ अकृषाथां॥ अकृढ्वं॥ अकृषि॥ अकृष्वहि॥ अकृ
ष्महि॥ चकार॥ चकतुः॥ चक्रुः॥ चकर्थ॥ चक्रथुः॥ चक्र॥ चकार
चकर॥ चकृव॥ चकृम॥ चक्रे॥ चक्राते॥ चक्रिरे॥ चकृषे॥ चक्रा
थे॥ चकृढ्वे॥ चक्रे॥ चकृवहे॥ चकृमहे॥ कर्ता॥ कर्तारौ॥ कर्तारः॥ कर्ता
सि॥ कर्तास्थः॥ कर्तास्थ॥ कर्तास्मि॥ कर्तास्वः॥ कर्तास्मः॥ कर्ता॥ कर्तारौ॥ क
र्तारः॥ कर्तासे॥ कर्तासाथे॥ कर्ताध्वे॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥२०॥

॥२२॥ कर्त्तांहे॥कर्तास्वहे॥कर्तास्महे॥क्रियात॥क्रियातां॥क्रियासुः॥
क्रियाः॥क्रियास्तं॥क्रियास्त॥क्रियास्व॥क्रियास्म॥कृषीष्ट॥कृषी
यास्तां॥कृषीरन॥कृषीष्ठाः॥कृषीयास्थां॥कृषीढ्वं॥कृषीय॥कृष
वहि॥कृषीमहि॥करीष्यते॥करीष्यतः॥करीष्यति॥करिष्यतः॥क
करीष्यति॥करीष्यसि॥करीष्यथः॥करिष्यथ॥करिष्यामि॥करिष्याव
ष्य५ करीष्यामः॥करीष्यते॥करीते॥करीष्यसे॥करीष्यथे॥करीष्यध्वे॥करीष ॥२२॥
अरीष्यावहे॥करीष्यामहे॥अकरीष्यत॥अकरीष्यतां॥अकरीष्यन॥
अकरीष्यः॥अकरीष्यतं॥अकरीष्यत॥अकरीष्यं॥अकरीष्याव॥अ

॥४०॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रु०पा०

क
करीष्यम॥ अकरीष्यत॥ आकरिष्यतां॥ अकरीष्यत॥ आकारीष्यथ॥
अकारीष्येथां॥ अकषध्वं॥ अकरीष्ये॥ अकरीव हि॥ अकष्याम
हि॥ तिपांकमणि॥ क्रियते॥ त्रियते॥ क्रियंते॥ क्रियसे॥ क्रियथे॥ क्रि
यध्वे॥ क्रिये॥ क्रियावहे॥ क्रियामहे॥ एवमन्येवेदितव्या॥ ॥छ॥
॥इति वररुचिकृतसिद्धराब्दरूपसमाप्ताः॥ ॥श्रीरस्तु॥ ॥छ॥
श्री विठ्ठल जय विठ्ठल जय जय विठ्ठल समर्थ॥ ॥छ॥ ॥छ॥

॥२३॥

कं०लि०
२३

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्वक्ल

॥२३॥

…राव

॥इतिपुस्तकंरूपावलिसमाप्ताः॥ श्रीर्यकविठ्ठलसमर्थ

राम

२३

हरि

KKSU LIB
RAMTEK
441 106
M-1638
Dist. Nagpur

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[OrderDescription]
,CREATED=23.09.20 10:53
,TRANSFERRED=2020/09/23 at 11:13:55
,PAGES=46
,TYPE=STD
,NAME=S0003662
,Book Name=M-1638-SHABDULAKSHAN
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection